

Nr 121.

Ankom till Riksdagens kansli den 6 maj 1913 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra kaptensbostället Skårebo nr 1 i Kalmar län.

(1:a Avd.)

I en till Riksdagen den 18 april 1913 avlåten, till jordbruksutskottet för förberedande handläggning hänvisad proposition, nr 264, har Kungl. Maj:t under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgiva, dels att ett å karta med nr XI betecknat område må från förra kaptensbostället 1 mantal Skårebo nr 1 i Kristvalla socken av Kalmar län upplåtas till Kristvalla församling med full äganderätt mot en köpeskilling av 150 kronor att vid tillträdet erläggas till Konungens befallningshavande i länet och under i statsrådsprotokollet angivna villkor i övrigt,

dels ock att nio med nr II—IV, VI—X samt XII betecknade lägenheter må var för sig med i statsrådsprotokollet närmare angivet område från egendomen upplåtas enligt kungl. kungörelsen den 31 december 1909 angående förändrade grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärva egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar och med iakttagande av de i kungl. brevet till domänstyrelsen samma dag i fråga om tillämpningen av berörda grunder meddelade närmare bestämmelser.

Till berörda statsrådsprotokoll har departementschefen i detta ärende anfört följande:

Bihang till Riksdagens protokoll 1913. 10 saml. 68 häft. (Nr 120—121.) 2

»Vid en åren 1911 och 1912 hållen uppskattningsförrättning för förnyad utarrendering från den 14 mars 1914 av förra kaptensbostället 1 mantal Skårebo nr 1 i Kristvalla socken av Kalmar län, vilken egendom lämnar mer än 600 kronor i årligt arrende, hava uppskattningsmännen väckt förslag om egendomens försäljning.

Domänstyrelsen har i skrivelse den 23 november 1912 underställt det väckta förslaget Kungl. Maj:ts prövning och därvid överlämnat instrumentet över berörda förrättning och övriga ärendet tillhörande handlingar, däribland en år 1891 av Carl Forsell upprättad och år 1910 av distriktslantmätaren J. Gezelius kopierad och kompletterad karta över egendomens inägor ävensom särskilda ansökningar dels av torpare under egendomen att få inköpa av dem brukade torplägenheter och dels av egendomens arrendator att erhålla ersättning i vissa avseenden, därest uppskattningsmännens förslag komme att bifallas.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, bland annat, följande.

Egendomen, som är belägen 13 kilometer från Nybro köping, 20 kilometer från Trekantens järnvägsstation och 36 kilometer från Kalmar, innehåller en sammanlagd areal av 545 hektar 42.89 ar, därav 74 hektar 60.3 ar tomt och åker, 79 hektar 90.1 ar äng, 389 hektar 83.59 ar avrösningsjord och 1 hektar 8.9 ar impediment.

Å egendomen finnas 11 bebyggda lägenheter. Samtliga dessas innehavare med undantag av innehavaren av lägenheten Nybygget, Jonas P. Petersson, hava förklarat sig vilja köpa en var den lägenhet, som av honom innehaves.

Uppskattningsmännen hava föreslagit, att alla lägenheterna med undantag av lägenheten Nybygget, å förenämnda karta betecknade med nr II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X och XII, jämte en obebyggd lägenhet, å kartan betecknad med nr XI, måtte avsöndras från egendomen och försäljas med följande arealer och nedan angivna saluvärden:

Num- mer	Namn	Ägofigurer å kartan	Areal		Salu- värde kronor	Därav för skog	Arrende- värde kronor	Innehavare			
			Inrös- nings- jord	Avrös- nings- jord							
			hektar								
<i>Lägenheter med kronan tillhöriga byggnader.</i>											
II	Storemålen	363—372, 378—395, 423—425	6.488	19.325	4,225	47	781	17	160	—	Wiktor Petersson
IV	Hjältemålen	327, 328, 330—355, 428—431, av 329, av 356, av 377	11.976	25.479	8,984	72	4,070	87	230	—	I. G. Karlsson
V	Kvarnemålen	187—189, 309—323, 432—435, av 190	7.096	7.658	2,463	31	412	59	75	—	Nils Petter Olsson
VI	Trulsamålen	261, 262 a, 263, 274— 298, 436—439, av 265, av 266	10.357	22.825	6,731	98	2,008	33	220	—	Jonas Johanson
VII	Östramålen	232, 233, 237—250, 254—260, 262 b, 267—270, 440, av 227, av 231, av 234, av 266	7.188	29.626	5,577	55	1,169	35	200	—	Karl Jonson
VIII	Flathallen	130—135, 191, 192, 192 a, 193—208, 441, 442, av 209, av 210, av 211, av 212	7.523	11.309	3,305	69	246	89	150	—	Joh. Aug. Petersson
<i>Lägenheter med innehavarna tillhöriga boningshus och uthus.</i>											
III	Brånen	357, 358, 358 a, 359— 362, 373—376, 426 427, av 377	1.786	7.6669	1,282	11	326	40	25	—	Karl Schölin
IX	Lilla Flathal- len eller Ås- målen	126—129, 213—221, 221 a, 222—224, 444, av 209, av 210, av 211, av 212, av 443	4.777	8.11	1,952	46	212	82	40	—	K. Joh. Svensson
X	Lilla Östra- målen	228—230, 235, 236, 251, 251 a, 252, 253, av 227 av 231, av 234	1.559	0.429	499	23	23	88	20	—	K. Aug. Johansson
XII	Björktorpet	404—410	0.455	0.854	179	05	5	30	10	—	Änkan Amanda Fre- driksson
XI		av 103 a, av 103 d	0.2480	0.132	150	—	—	—	—	—	—
<i>Obebyggd lägenhet.</i>											

En var av torparna har enligt meddelande från egendomens arrendator skött sitt torp väl och innehar icke annan fastighet.

Beträffande området nr XI hava uppskattningsmännen meddelat, att å detsamma finnes ett folkskolehus, tillhörigt Kristvalla kommun, samt att kommunen anhållit att få inköpa området. Berörda framställning har tillstyrkts av uppskattningsmännen.

Uppskattningsmännen hava vidare ansett att, därest försäljning av ifrågavarande områden komme till stånd, jämväl egendomen i övrigt borde försäljas, enär densamma, som vore synnerligen tungbrukad, ej med fördel kunde skötas utan torpare till följd av tjänares och legda arbetares i orten uppdrivna avlöningsanspråk.

Egendomen i övrigt omfattar å kartan ägofigurerna nr 1—13, 13 a, 14—48, 48 a, 49—51, 51 a, 52—103, 103 a, 103 b, 103 c, 104—125, 136—166, 166 a, 167—186, 190 a, 225, 226, 264, 271—273, 299—308, 324—326, 396—403 och 411—422 samt delar av ägofigurerna nr 103 d, 190, 265, 329, 356 och 443 och innehåller en sammanlagd areal av 353 hektar 6.2 ar, därav 53 hektar 46.4 ar tomt och åker, 41 hektar 58.7 ar äng, 257 hektar 18.5 ar avrösningsjord och 82.6 ar impediment.

Sistnämnda område har av uppskattningsmännen åsatts ett saluvärde av 80,000 kronor, därav för skog 44,116 kronor 78 öre, samt ett arrendevärde av 1,000 kronor.

Å detta område är förenämnda lägenheten Nybygget belägen. Uppskattningsmännen hava hemställt, att innehavaren, Jonas P. Pettersson, som uppnått 80 års ålder, måtte få avgiftsfritt kvarbo å lägenheten till sin död, samt att densamma därefter måtte tillfalla huvudgården.

Egendomens arrendator har förklarat, att han ansåge sig från händ honom tillkommande optionsrätt till egendomen jämväl för det fall att uppskattningsmännens förslag endast så till vida bifölles, att ovanberörda lägenheter fråsåldes egendomen; och har arrendatorn i anledning av torparnas framställning att få inköpa lägenheterna framhållit egendomens ringa arrendevärde utan dagsverksskyldiga torpare.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet har instämt i uppskattningsmännens förslag, i vad det rör avsöndring och försäljning av lägenheter från egendomen, samt tillkännagivit sig icke hava något att erinra mot de föreslagna salu- och arrendevärdena. Beträffande åter dispositionen av egendomen i övrigt har Kungl. Maj:ts befallningshavande ansett tillräckliga skäl ej vara anförda för uppskattningsmännens förslag, att jämväl huvudgården skulle försäljas, och för sin del hemställt, att densamma måtte ånyo utarrenderas.

Överjägmästaren i södra distriktet har efter överläggning med

vederbörande jägmästare anført bland annat följande: Egendomen vore för närvarande taxeringsvärderad till allenast 25,000 kronor, under det att saluvärderingen för samtliga tolv försäljningslotter uppginge till 115,350 kronor i avrundat tal. Det beräknade årsarrendet för samtliga lotter, utarrenderade var för sig, hade däremot uppskattats till sammanlagt allenast 2,130 kronor. De höga saluvärdena vore till huvudsaklig del beroende på mängden av befintlig ståndskog, värderad i runt tal till 53,370 kronor. Av detta belopp komme 44,117 kronor på huvudgården, 4,071 kronor på torpet Hjaltemålen och 2,008 kronor på torpet Trulsamålen. Därest försäljning av huvudgården och torpen komme att äga rum, skulle säkerligen inköpsprisen, särskilt där en avsevärd skogstillgång vore till finnandes, bliva i så hög grad uppdrivna, att köparna snarast komme att söka realisera skogskapitalen i den utsträckning, som gällande författningar medgäve. Med hänsyn härtill ävensom till vad arrendatorn och uppskattningsmännen anført i fråga om svårigheterna att utan biträde av torpare bruka huvudgården, ansåge överjägmästaren, att det ej heller vore lämpligt att upplåtande av de till försäljning föreslagna lägenheterna komme till stånd. I allt fall borde inga andra områden fränskiljas egendomen än sådana, som antingen icke erfordrades för huvudgårdens brukande eller ock vore mindre väl belägna. Detta syntes i viss mån vara fallet med torpen Storemålen, Kvarnemålen, Flathallen, Björktorpet, Åsmålen och Brånen samt det med nr XI betecknade området. Något hinder för utarrenderande genom skogsstaten på de av uppskattningsmännen i huvudsak föreslagna villkor av de lotter, som ej skulle komma att försäljas, förefunnes icke. Tvärtom skulle därigenom torparnas önskningsar om oberoende i möjligaste mån tillgodos. Skulle det åter anses lämpligt att försälja jämväl torpen Hjaltemålen, Trulsamålen och Östramålen, syntes det, särskilt vad de båda förstnämnda torpen vidkomme, vara nödigt att de till dessa torp föreslagna, med relativt värdefull skog beväxta utmarksområden väsentligen minskades och att med torpen sålunda icke komme att säljas mera skogsmark, än som för erhållande av lämpliga gränser kunde vara nödigt.

Enär sistberörda tre torps utmarksområden vore delvis besvärade av vatten samt skogen därå mindre värdefull, har domänstyrelsen ansett sig ej böra i anledning av vad överjägmästaren ifrågasatt föreslå minskning i dessa tre torps utmarksområden, utan har styrelsen förklarat sig till alla delar instämma med Kungl. Maj:ts befallningshavande. Beträffande arrendatorns optionsrätt har domänstyrelsen erinrat, att enligt arrendekontraktet gällde den bestämmelsen, att, i händelse efter arrendetidens utgång egendomen i dess helhet eller till någon del ej

vidare komme att utarrenderas, eller vederbörande ämbetsmyndighet skulle finna lämpligt att upplåta egendomen eller en del därav under ett arrende med annan egendom, arrendatorn icke skulle äga att av kronan fordra ersättning för den arrendatorn eljest tillkommande optionsrätt.

I skrivelse den 15 april 1913 har domänstyrelsen ytterligare anført, att till styrelsens kännedom numera kommit, att inom det område, som tilldelats ovannämnda lägenheten Kvarnemålen, finnes ett vattenfall, varav hälften torde tillhöra ifrågavarande boställe. Enär det kunde ifrågasättas, huruvida icke berörda vattenfall borde bibehållas i kronans ägo eller särskilt för sig disponeras, men utredning rörande på denna fråga inverkan omständigheter icke kunde medhinnas före ifrågavarande ärendes framläggande inför nu pågående Riksdag, hemställde styrelsen, att förslaget om försäljning av lägenheten Kvarnemålen icke för närvarande måtte föranleda till någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

För egen del ansluter jag mig i allo till vad av domänstyrelsen anförts, och hemställer jag i enlighet med vad styrelsen tillstyrkt, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå Riksdagen medgiva — — —»

Utskottet.

Mot Kungl. Maj:ts framställning i fråga om upplåtande till Kristvalla församling av det med nr XI betecknade området har utskottet icke något att erinra.

Vad däremot angår förslaget om försäljning av övriga nu ifrågavarande lägenheter finner utskottet avgörande skäl tala mot ett bifall härtill. Vederbörande överjägmästare har i detta avseende såsom sin åsikt uttalat, att svårigheter skulle möta att ändamålsenligt sköta huvudgården till egendomen, därest den ifrågasatta försäljningen av lägenheterna komme till stånd. Till denna mening vill utskottet för sin del till fullo ansluta sig samt tillika framhålla, att med ett bibehållande, på sätt förslaget innebär, i kronans ägo av huvudgården, som avsetts att ställas under skogsstatens vård och förvaltning, ett avhändande av nämnda lägenheter skulle vara mindre lämpligt, enär härigenom tillgång på bostäder åt de för skogens behöriga skötsel nödiga arbetare ej längre skulle förefinnas.

På grund av det anförda och då bibehållandet av sist omnämnda lägenheter i kronans ägo synes önskvärt såväl ur jordbruks- som skogs-vårdssynpunkt, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må allenast på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, att Riksdagen

medgiver, att det med nr XI betecknade området må upplåtas till Kristvalla församling med full äganderätt mot en köpeskilling av 150 kronor att vid tillträdet erläggas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet samt under villkor i övrigt att området må tillträdas den 14 mars 1914, att församlingen åligger att omkring området uppföra och underhålla hägnad mot egendomens angränsande mark och att församlingen ensam skall vidkännas de med områdets avskiljande och lagfarten å fånget förenade kostnader.

Stockholm den 6 maj 1913.

På jordbruksutskottets vägnar:

GÖSTA TAMM.

Närvarande: herrar Tamm, Odelberg, frih. De Geer, Paulson, Pers, Lundell, Nilsson i Kabbarp, Kronlund, Linders, Hellström, greve Wachtmeister, Berggren, frih. Gyllenstierna, Lundström, Ekerot och Bosson.

Reservationer

av *G. L. De Geer, A. Pers, G. A. E. Kronlund, P. Hellström, A. L. Lundström, V. A. Ekerot* och *P. N:son Bosson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts förslag;

samt av *P. O. Lundell*, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

Utskottet som icke haft något att anmärka mot Kungl. Maj:ts förslag rörande försäljning av lägenheterna Kvarnemålen, Flathallen, Brånen, Lilla Flathallen eller Åsmålen, Lilla Östramålen och Björk-torpet samt det till upplåtande åt Kristvalla församling föreslagna området betecknat med nr XI, har däremot icke kunnat undgå att finna de områden i avrösningsjord, som tilldelats lägenheterna Storemålen, Hjälte-

målen, Trulsamålen och Östramålen vara alltför stora. Även om dessa områden icke i sin helhet äro bevuxna med skog, utgöra de dock för skogsbörd tjänlig mark, som i statens hand i framtiden kan lämna tillgång till skog, men i enskildas ägo antagligen bliva kala betesmarker. Då staten för närvarande för skogsändamål årligen förvärvar stora arealer skogsmark, torde det väl ej vara förenligt med god hushållning, att staten samtidigt till enskilda försäljer sådan staten redan tillhörig mark och ej obetydlig areal, som ligger samfällt med annan under statens vård och skötsel befintlig skog. Utskottet anser därför att i händelse de ovannämnda fyra lägenheterna Storemålen, Hjaltemålen, Trulsamålen och Östramålen skola till enskilda försäljas de dem förslagsvis tilldelade områden i avrösningsjord böra betydligt minskas: det Storemålen tilldelade med omkring 9 hektar och de övriga lägenheternas områden med omkring 15 hektar för varje lägenhet.

Utskottet, som sålunda anser, att Kungl. Maj:ts framställning rörande dessa 4 lägenheter icke kunna i sin nuvarande form bifallas, får därför hemställa,

att Riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition beträffande lägenheterna Storemålen, Hjaltemålen, Trulsamålen och Östramålen, må i övrigt bifalla samma proposition.